

Paul, 1950, NPÚ Praha

MALOÚPSKÝ SENÍKOVÝ VIKÝŘ

Horní Malá Úpa – Mokré jámy čp. 55

Jedinečný prvek lidové architektury se v roce 2006 zachoval v čisté podobě na posledních 16 staveních, jmenovitě v Dolní Malé Úpě čp. 31, 42, 57, 61, 66, 71, 108, 109, 110, v Horní Malé Úpě čp. 46, 82, 95, v Dolních Lysečínách čp. 18, v Horních Albeřicích čp. 36, 44 a v Dolním Maršově čp. 9. Od roku 1983 zaniklo 6 vikýřů, na chalupách čp. 48 a 69 v Horní Malé Úpě byly částečně zastřeny. Z dobře zachovaných stavení zmizel maloúpský vikýř bez náhrady na čp. 12 a 18 v Horních Lysečínách, malým sedlovým vikýřem byl nahrazen na čp. 49 v Dolní Malé Úpě. Naopak na chalupě čp. 42 na Tonových domcích v Dolní Malé Úpě jsme v roce 2002 jako na jediné stavbě obnovili pokrytí maloúpského seníkového vikýře šindelovou krytinou. Na zachycené chalupě jsou zajímavé i další prvky, dřevěný větrací komínek nad chlévem, který měl samostatný zadní vchod. Na současném stavení je nedávno obnovený velký vikýř příliš krátký a pultová střecha „dřevníku“ má malý spád. Ve štítu jsou patrná „slepá“ okna, rámy měly být zároveň s obkladem.

KLEINAUPAER HEUBODENGAUBE

Ober Klein Aupa – Pfützensgrube Nr. 55

In stilreiner Form blieb dieses einzigartige Element der volkstümlichen Architektur bis 2006 an letzten 16 Gebäuden erhalten, namentlich in Klein Aupa an Nr. 31, 42, 57, 61, 66, 71, 108, 109 und 110, in Ober Klein Aupa an Nr. 46, 82 und 95, in Nieder Kolbendorf Nr. 18, in Ober Albendorf an Nr. 36 und 44 und in Nieder Marschendorf an Nr. 9. Seit 1983 gingen 6 dieser Gauben verloren, an den Berghütten Nr. 48 und 69 in Ober Klein Aupa wurden sie teilweise verbaut. Von gut erhaltenen Gebäuden verschwand die Kleinaupaer Gaube völlig an den Häusern 12 und 18 in Ober Albendorf, diejenige am Haus Nr. 49 in Nieder Klein Aupa wurde durch eine kleine Sattelgaube ersetzt. Andererseits haben wir im Jahre 2002 an der Hütte Nr. 42 in der Siedlung Tonhäuser in Nieder Klein Aupa als einzigem Gebäude die Schindeleindeckung einer Kleinaupaer Heubodengaube erneuert. Die abgebildete Berghütte hat noch weitere interessante Elemente, wie den hölzernen Entlüftungsschlot über dem Stall, der über einen separaten Hintereingang verfügte. Die unlängst erneuerte große Gaube am heutigen Gebäude ist zu kurz und das Pultdach des Holzschuppens ist viel zu flach. Im Giebel sind „Blindfenster“ zu sehen, deren Rahmen mit der Verkleidung hätten fluchten sollen.

BOUDA NEBO CHATA Už krkonošský znalec a průvodce Jindřich Ambrož vytýkal po roce 1948 správcům nemovitostí zavádění termínu chata do nových českých jmen horských stavení. Chaty stavěli pro vlastní rekreaci od 20. let trempové a osadníci třeba kolem Berounky. Chalupy jsou obytná hospodářská stavení, která typově zůstala stejná i po přeměně na rekreační objekty. Označení bouda je vzácnou slovesnou památkou na nejstarší osídlení horských částí Krkonoš. Tomu odpovídá německé Baude. Josef Šourek v kronice Pece doporučoval označovat všechna větších stavení nad 900 metrů jako boudy. Jistě se s kronikářem shodnu, že napsat „chata Luční bouda“ je trapné. Původní pojmenování je horská bouda, horský hostinec nebo horský dvůr. Obavy majitelů, že tím prezentují málo komfortní službu je snad liché. Vhodné je užít původní jméno ve spojení s označením kvality služby, například hotel Špindlerova bouda. V údolích mluvíme o pensiolech a chaty nechme k Máchovu jezeru.

BAUDE ODER DATSCHE? Der Riesengebirgskenner und -führer Jindřich Ambrož rügte die Verwalter der Liegenschaften bereits im Jahre 1948 für die Einführung des tsch. Begriffs Chata, der in seiner Bedeutung dem Begriff Bungalow, Datsche, bzw. Wochenendhaus nahe kommt, als neue Bezeichnung für die Gebirgsbauten. „Chaty“, bzw. Datschen bauten sich zum Beispiel Tramper und Wochenendler ab der 20. Jahre rings um den Fluß Berounka als private Erholungsobjekte. Hütten wiederum sind bewohnte Wirtschaftsgebäude, die auch nach ihrer Umwandlung in Urlauberobjekte typentreu blieben. Die tschechische Bezeichnung Bouda, zu deutsch Baude (bzw. Bude) wiederum ist eine verbale Erinnerung an die früheste Besiedlung des Riesengebirges. Josef Šourek empfahl in seiner Petzer Chronik, alle größeren Objekte über 900 Metern Meereshöhe als Baude zu bezeichnen. Ich gebe dem Chronisten recht, daß die Bezeichnung „Datsche“ Wiesenbaude peinlich ist. Ursprüngliche Bezeichnungen sind Bergbaude, Berggasthof oder Berghof. Die Bedenken der Inhaber, mit dieser Bezeichnung wenig komfortable Leistungen zu präsentieren, sind aus der Luft gegriffen. Es ist wohl passend, den ursprünglichen Namen in Verbindung mit der Bezeichnung seines Standards zu verwenden – z.B. Hotel – Spindlerbaude. In den Tälern kann man ruhig von Pensionen sprechen und die „Chaty“ (Datschen) lassen wir am besten beim Mácha-See.